

SCHAAMSPEL

SCHAAMSPEL

LUUK HOEDEMAEKERS

Voor Brujita, Muze van het Spel

'Een goed verhaal hoeft niet waar te zijn', is de lijfspreuk van een rasverteller. Ook mijn verhaal is niet waar. Alle namen, plaatsen en gebeurtenissen in deze roman zijn verzonnen. Al zijn sommige plaatsen of gebouwen misschien ergens herkenbaar, dan nog heb ik ze met mijn fantasie gerevoucheerd in tijd en ruimte. Personen daarentegen die menen zichzelf of anderen in de personages te herkennen, dwalen helemaal en hebben een nog grotere fantasie dan de auteur zelf.

Schrijver: Luuk Hoedemaekers
Coverontwerp: Alexandros Chatzidimos
ISBN: 9789464929010
© Luuk Hoedemaekers

HOOFDSTUK 1

ANGST 1999

'De angst is sterker dan wapens.'
(Aeschylus)

Die ogen! Ze hadden hem gezien. Ze hadden hét gezien.

Uitgeput, doortrokken van totale wanhoop en met een pijn in zijn lijf die doorstraalde tot in zijn kop, doolde hij urenlang door de straten van de stad, op zoek naar Verlossing, zijn eeuwige metgezel met zich mee zeulend. Angst was de naam van de metgezel die hem kwelde, die hem zijn hele leven al gekweld had. Altijd cirkelde de Angst om hem heen, als een zwerm wespen rond een pot gelei. De Angst viel hem aan, porde hem, stak hem en blies een verwoestend gif in zijn aders. De Angst holde hem uit en vrat hem leeg. De Angst speelde een spel met hem en hij, hij was te laf, te bang om het spel te stoppen en de cirkel te doorbreken. De Angst had het gezicht van zijn moeder. Haar grimmige trekken – ooit moest dat gezicht toch zacht zijn geweest? – woonden nu in zijn hoofd. Zijn gedachten verkeerden in staat van ontbinding en de Angst vermenigvuldigde die gedachten. De Angst had nu hulp gekregen van zijn broertje Schuld om het sloopwerk op te drijven, om nog harder en meedogenlozer op hem in te beuken. Het tiranniek verbond van Angst en Schuld had zich aan hem vastgeketend en sloeg onverstoorbaar lekken in zijn godvergeten en verdoemde ziel. Jankend om wat was, bleef hij verder dwalen, ten prooi aan de tijd en haar archonten. Zelfs de stad kleineerde en bespuwde hem. De muren van de huizen en appartementsgebouwen schuurden langs zijn huid. Ze bogen zich grijnzend naar hem toe en hij hoorde hen fluisteren hoe ze hem langzaam zouden gaan verpletteren, hoe ze zijn door Angst en prakkiseren verweekte hersenen zouden vermorzelen, hoe ze zijn kiezen zouden vermalen tot gruis waar zelfs de lelijkste en meest schurftige bastaardhonden niet op zouden willen pissen, hij hoorde hen schreeuwen hoe ze het vel van zijn ziekelijk lijf zouden schrapen, hoe ze steen aan steen zijn gescleroseerde botten zouden breken, hoe ze zijn meurende ingewanden door de riolen zouden persen als voer voor de ratten. Ze schreeuwden en joelden tegen hem, ze verachtten hem om wat hij gedaan had, ze sloegen met hun deuren en rammelden met hun ramen, als een boosaardige fanfare die hem haar gemeenste beschuldigingen in wanklanken toe krijste, een kakofonie die zijn hele lichaam teisterde. De vensters van de gebouwen gilden mee en de strepen gebroken avondlicht die ze lieten vallen, brandden wonden in zijn donkere ziel.

Zelfs de elementen spanden samen tegen hem in een hels kabaal, een akoestisch pandemonium, een torment van water en wind, een afschuwelijke regenbui in een dantesk gebulder. De wind lachte hem uit en zwiepte

de regen op, scherpe druppels sneden in zijn onbeschermd gezicht en lieten er efemere littekens op achter.

Angst en Schuld joegen hem voort. Doelloos en nat, kop in kas, als een geslagen hond die zijn weg naar huis niet meer vond, doolde hij verder, steeds dieper de stad in, waar haar onderbuik op hem wachtte.

‘Ik zal je verkwikken’, zei de Roes, want wanneer de Angst zich helemaal voor hem opende, zijn vleugels over hem spreidde en hem zijn liefde verklaarde, dan kon alleen de Roes hem helpen. De Roes was zijn enige vriend gebleven. De anderen hadden hem verlaten. Danny, Erik, Patrick, Peter, zijn schoolvrienden, ze waren er niet meer. Geen enkele vriend was er nog. Zelfs de Gekruisigde was voorgoed verdwenen. Dat zei genoeg. ‘Komt allen tot mij, die belast en beladen zijt’, zei de Roes, ‘en ik zal u verkwikken.’

Nee, niet hier, niet in deze kroeg. Hier was hij al ooit geweest, toen hij nog student was en weinig geld had. Ook toen al zocht hij naar Verlossing. Een lijvige dalleshoer had hem mee naar boven genomen, maar de geur die van ergens tussen haar benen was opgestegen toen ze zich eenmaal volledig had ontplooid, had hem doen walgen. Jankend van Verlangen was hij weggevlucht, terug naar de stilte van zijn kamer, waar hij zich bevredigd had, zoals hij al zo dikwijls had gedaan, niet om te genieten, maar uitsluitend om het ziek makende vuur van Verlangen te doven.

‘Hier, laten we dan hier naar binnengaan’, zei de Roes. ‘Laat ons drinken, vriend, laat ons dansen, vriend, laat ons zingen.’ De Roes verleidde hem, met lieve woordjes, met beloftes van vergetelheid, Hij nodigde hem uit, opende voor hem de deur van een donkerbruin café. Het metalen uithangbord zwiepte driftig in de wind, krijsend van speels genot. ‘Kom’, beval de Roes en hij, hij haastte zich naar binnen. De pijn in zijn buik was erger geworden.

Het café was dun beklant. Verscholen in een eigen wereld van blauwgrijze rook staarden andere eenzame mannen voor zich uit, of ze keken in hun glas, mannen met pijn aan het leven, zich afvragend of ze ooit nog gelukkig zouden kunnen worden.

Everybody's going out and having fun, I'm a fool for staying home and having none. I can't get over how she set me free. Oh, lonesome me.

Neil Young zong hen luidkeels zijn liefdesverdriet toe.

There must be some way that I can lose these lonesome blues, forget about my past and find someone new, I've thought of everything from A to Z. Oh, lonesome me.

Een vrouw met een veel te lang gezicht en droeve paardenogen speelde vloekend op de flipperkast.

I'll bet she's not like me. She's out and fancy free, flirting with the boys with all her charms, but I stil love her so, and brother don't you know, I'd welcome her right back here in my arms.

Nog rechtstaande bestelde hij een gin-tonic.

'Het is me nogal een weertje, niet?', zei de cafébaas voor de tigste keer in zijn leven.

De man was een puisterige rocker van middelbare leeftijd, zonder enige twijfel ook middelbaar van denken, in een veel te krap AC/DC T-shirt dat zich als een trommelvel over zijn gezwollen pens had gespannen, klaar, zo leek het, om ieder moment AC van DC te zullen gaan scheiden.

There must be some way that I can lose these lonesome blues, forget about my past and find someone new, I can't get over how she set me free. Oh, lonesome me.

'Ja. Het toilet, alstublieft?'

De baas keek hem gemelijk aan. 'Daar.' Hij wees vaag naar achteren, zwaar beledigd door de botte reactie op zijn vriendelijke opener.

'Sorry, het is dringend.'

In een verontschuldiging en ook wel een beetje onderdanig gebaar de handen heffend, snelde hij in de aangewezen richting. Hij gooide de deur van het mannentoilet open en liet zich op de knieën vallen. Hij sloeg zijn armen om de wc-pot en in die innige omhelzing kotste hij Angst en braakte hij Schuld. Schokkend rechtte hij de rug, maar de penetrante, zurige geur van urine en uitwerpselen, de aanblik van de bruine spatten op de onderkant van de opstaande bril, van de zwarte schaamharen die een grillig net van fijne barstjes in het mooie, witte porselein hadden geweven, ze deden zijn maag opnieuw spastisch samentrekken en een tweede golf zuur vocht schoot omhoog uit het diepste van zijn ingewanden, schroeide op weg naar buiten zijn slokdarm en zijn keel en klaterde met zo'n kracht en snelheid in de pot dat de spetters stinkend braaksel terugkaatsten in zijn gezicht. Zwetend en helemaal trillend stond hij op. Hij zwijmelde naar de wasbak. Met wat papieren tissues uit de automaat wiste hij het braaksel van zijn gezicht en veegde hij snot en slijm van zijn lippen. Hij snoot zijn neus, spoelde zijn mond en spuwde de laatste restjes kots, die tegen zijn tanden waren blijven plakken, uit. 'Ziek ben ik,' zei hij tegen zijn spiegelbeeld, 'ziek ben ik, tot in de kern van mijn ziel.' Met zijn armen rond zijn lijf, om zich af te sluiten, om zich te beschermen tegen zijn eigen zieke zelf, leunde hij achterover tegen de tegeltjeswand, op zoek naar adem. Nu

pas merkte hij dat zijn broek nog natter was geworden, op de knieën en op de pijpen, daar waar hij ermee voor de pot in een plas pis gelegen had. Het was niet anders.

‘Kom,’ zei de Roes, ‘je bent er klaar voor.’

Hij trok de deur van het toilet achter zich dicht en ging terug naar de bar.

Hij plantte zich op een kruk en dronk gulzig zijn glas gin-tonic leeg.

‘Nog een.’

Old man lying by the side of the road with the lorries rolling by, blue moon sinking from the weight of the load and the buildings scrape the sky, cold wind ripping down the alley at dawn and the morning paper flies, dead man lying by the side of the road with the daylight in his eyes.

Neil Young had het ondertussen over een andere boeg gegooid.

‘Neem er nog een’, beval de Roes.

‘Nog een.’

‘Wat scheelt er?’, vroeg de rocker.

‘Chronische zielenpijn. Ze sloopt een mens.’

‘Doe het maar rustig aan, vriend, we willen hier geen problemen.’

‘Nee, die willen we niet,’ antwoordde hij een beetje spottend, ‘die hebben we al.’

De baas keek hem vreemd aan, maakte het drankje klaar en wendde zich toen schouderophalend naar een andere klant met wie het aangener praten was.

Kortgesloten zat hij daar, opnieuw in zelfvernietigingsmodus, zoals vroeger. Een man in een kroeg. Een man die dronk, alleen, met velen, zichzelf verachtend om wie hij geworden was. Schuld stond in hem geschreven met letters van bloed.

‘Het leven heeft mij definitief verslagen’, mompelde hij tegen de Roes, ‘en daarom kan ik het niet langer vasthouden.’

Hij was nu helemaal alleen in zijn hoofd.

‘Binnenstappen in de kring der onbruikbaren. Op weg naar het niets. Meer is er niet.’

Don't let it bring you down, it's only castles burning, find someone who's turning and you will come around.

Zijn ogen scheurden open, de tranen stroomden volop.

‘Gaat het, maat?’, vroeg de man die het dichtst bij hem zat, slechts enkele krukken verder, troebel kijkend uit twee oude ogen die alles al gezien hadden. Zijn gele wijsvinger tikte nerveus tegen de askegel van een filterloze sigaret.

Was de man alleen maar een eenvoudige Samaritaan of was hij een spotter die de Schuld die uit zijn poriën brak, kon lezen en die de geur van Angst die met hem verkleefd was, kon ruiken? Waren Schuld en Angst de Ka-instekens die God in zijn voorhoofd had gebrand?

‘Speelschuld is ereschuld en speelschuld dient altijd ingelost te worden, zeker als je ze gemaakt hebt bij God’, zei hij. ‘Zelfs als je niet meer in Hem gelooft’, voegde hij er schamper aan toe.

Hij schudde zijn hoofd, dronk zijn glas leeg en stond op. ‘Ik heb misdaan’, zei hij, ‘door onschuldig bloed te vergieten.’ Hij gooide wat munten op de toog en verliet het café, klaar om naar Akeldáma te gaan, waar hij door te sterven zijn verraad aan het leven zou vieren.

Don't let it bring you down, it's only castles burning, find someone who's turning and you will come around.

Neil Young probeerde hem nog tevergeefs op betere gedachten te brengen.

De nacht scheen in zijn ogen toen hij buitenkwam. Het was nog feller beginnen te tempeesten, maar het stoorde hem niet meer. Zwarte regendruppels dansten een ballet van bellen op een steeds groter wordend podium. Een magere kat met een ontstoken oog keek hem venijnig aan en vluchtte sluipend weg onder een geparkeerde auto. Een enkele bliksemflits van een onweer in de verte lichtte de omgeving even op, een foto nemend van zijn desolate gang naar Canossa. In die ene seconde zag hij duidelijk de contouren van een merkwaardig kerkje, in al zijn kleinheid majestueus afgetekend tegen een vale, gele achtergrond waar wolken en een beetje maan elkaar gevonden hadden.

‘Bent U daar?’, riep hij vertwijfeld uit.

Natuurlijk moest Hij daar ergens zijn, Hij, de eerste oorzaak van alle dingen, van alle pijn vooral, van de pijn die zich sinds zijn geboorte als een mist verdicht had en altijd rondom hem was blijven hangen.

‘U bent er nooit,’ antwoordde hij zichzelf, ‘maar de pijn is er altijd. Ik schuif haar voor mijn geestesoog en versplinter haar, tot naalden, tot deeltjes, soms groter nog dan het geheel. Er is altijd pijn genoeg. Maar waar bent U? Wie, buiten U, kan de leegte, bij gebrek aan U, opvullen?’

Een nieuwe bliksemschicht trok sporen door het luchtruim. In het verdwijnend nalicht zag hij hoe een valk door het galmgat in de toren binnen dook. Het kerkje moest er al een eeuwigheid staan, maar hij had het nooit eerder opgemerkt. Of stond het er alleen vandaag, als een goddelijk antwoord op zijn onbeschaamd getier? Zijn Laatste Oordeelskerkje?

Mijn verbeelding bedriegt me, dacht hij, of erger nog, ik misbruik haar. Met haar aan de macht schroef ik mezelf steeds dieper vast. Muurvast. Ze neemt loopjes met me, drijft me langs smalle wegen en grachten waarin ik struikel, elke meter, telkens opnieuw, en het stinkende water doorweekt mijn kleren, zoekt zich een weg naar mijn mond en longen, druppel voor druppel. Stop!!! De molentjes in zijn hoofd wickten weer.

De architect die het kerkje had gebouwd, moest iemand zonder eigen stijl maar wel met smaak geweest zijn, een eclecticus die min of meer op geluk en misschien naargelang de omstandigheden diverse stijlen met elkaar vermengde. Hier had hij gekozen voor een mengelmoes van neoromaanse, neobarokke en byzantijnse elementen en dat had een ongewoon en excentriek bouwwerk opgeleverd: een koepelkerkje, geflankeerd door koepelvormige zijbeukjes en absis die als halve eierschalen tegen het hoofgebouw aanleunden. Gevangen in de rondboognis boven de deur, achter dik en versleten glas, groette een bronzen Maria al wie voorbijkwam even liefdevol.

‘Gaan we het nu uitvechten, God, of durft U niet? Even goede vrienden, hoor. Antwoord, godverdomme!’

Hij liep naar het kerkje, knoopt zijn broek los en liet ze tot op de enkels zakken. ‘Ik bepis U, God’, tierde hij. Met de ene hand haalde hij zijn geslacht tevoorschijn en met de andere arm steun zoekend tegen de kerkmuur, piste hij zich helemaal leeg. Hij trok zijn broek terug op, smeede de deur van het kerkje met volle kracht open en stormde naar binnen.

‘Hier ben ik, God, maar waar bent U?’

Hij liet zich op de communiebank voor het altaar op de knieën zakken en bad, genadeloos voor zichzelf: ‘Geef mij kanker, God, en tering en tyfus,’ lamenteerde hij, ‘straf mij zoals u Job gestraft hebt, maak het mij niet te gemakkelijk, laat er mij niet ongestraft van tussen muizen.’

Een schurend geluid deed hem schrikken. Hij draaide zijn hoofd naar links en zag dat de deur van wat de sacristie moest zijn, langzaam openging en dat een gebogen priester, in soutane nog, boos binnenkwam, gealarmeerd door het goddeloze gejeremieer en gereed om de tempelschenner te verjagen.

‘Wat zullen we nu krijgen?’

Toen de man naderbij gekomen was, zag hij dat de priester stokoud moest zijn. De gegroefde hondenkop deed hem denken aan de Guido Gezelle die hij zo goed kende van de buste die vroeger bij hen thuis boven op de piano had gestaan.

‘God is dood, mijnheer pastoor, dood, maar nog niet begraven’, schamperde hij. ‘Zijn lijk ligt nog boven aarde en iemand moet nu een graf maken, Hem erin gooien en Hem toedekken met ongebluste kalk. Zullen wij tweeën dat samen doen?’

‘Zeg dat niet, niet hier’, zei de pastoor, enigszins gekalmeerd toen hij het betraande gezicht van de late kerkbezoeker zag.

‘Ik geloof niet meer in Hem,’ fluisterde deze, ‘of nee, laat ik het anders stellen, ik weet niet meer of ik nog in Hem kan geloven, omdat ik zo weinig van Hem terug vind in mezelf, noch in andere mensen. Ik begrijp het niet, ik begrijp Hem niet.’

‘Dat hoeft ook niet,’ antwoordde de oude man, ‘want als je God begrijpt, is Hij God niet meer.’

‘Bespaar me uw clichés, mijnheer pastoor.’

‘Een cliché is niets anders dan overgeleverde waarheid, alleen is ze verpakt in te veel gebruikte woorden. Kom, laat ons gaan zitten.’

Beide mannen zetten zich neer op de eenvoudige kerkstoelen, sommige al gammel van het vele leed dat ze in de loop der jaren hadden moeten dragen.

‘Wanhopig heb ik geprobeerd om in Hem te geloven, maar als dat niet in een mens zit, dat geloven, dan werkt het niet.’

‘Er zijn vele soorten geloof, ook een wanhopig geloof, zelfs een ongeloof is er een. God is ruimdenkend wat dat betreft.’

‘Ik betwijfel ten zeerste of Hij nog zo ruimdenkend zal zijn als Hij weet wat ik gedaan heb.’

‘U zou verstomd staan. Waar berouw is, is veel mogelijk.’

‘Niet meer voor mij, mijnheer pastoor. De duivel danst in mijn ziel. Ze groeit niet meer, nee, integendeel, ze dooft uit en beweegt zich steeds verder van me weg. Ik ben een eiland, mijn eigen eiland in een niet-bestaande wereld, niet-geschapen door een niet-bestaande God. Alles is er donker, zelfs de dageraad blijft donker. Ik ben redeloos, maar ook reddeloos verloren, onredelijk, maar ook onreddelijk, onredbaar. Ik ben een overbodig mens geworden, een mens op overschot, een wegwerpmens.’

‘Niemand is een overbodig mens, niemand is onredbaar, zoals u dat zegt, zelfs voor de grootste zondaar is er nog altijd een weg terug’, zei de priester scherp. ‘U hebt er alleen nog geen enkel idee van op welke manier u nog betekenis aan uw leven zou kunnen geven. Binnen afzienbare tijd ziet het er weer heel anders uit.’

‘Als ik niet geboren zou zijn, dan pas zou mijn leven er heel anders hebben uitgezien’, wierp hij spottend tegen.

De priester liet een bewuste stilte vallen. Toen hij weer sprak was dat als tegen een kind, in korte, heldere zinnen, ondersteund door krachtige pauzes, met een gedrevenheid en een overtuiging die men van een oude man niet onmiddellijk zou verwachten.

‘Waarom, denkt u, bent u hier naar binnengekomen? Waarom, denkt u, heeft u mij hier ontmoet? Vraag het Hem. Leg het in Zijn handen. God kent uw zonde. Toon berouw. Dat kan ik niet voor u doen. Dat moet u zelf doen. God helpt diegene die zichzelf helpt. Altijd.’

‘Doodsbang ben ik,’ antwoordde hij, ‘doodsbang om te sterven, en er heilig van overtuigd dat ik er, wat de rest van de wereld betreft, net zo goed niet geweest had kunnen zijn, begrijpt u dat? Leven is geen oplossing.’

En toen huilde hij, in de agonie die alleen bekend is aan wie al ooit aan zichzelf gestorven is. Hij huilde bittere tranen, tranen van schaamte om zichzelf, tranen van schaamte om zijn misdaad, tranen van schaamte omdat hij in zijn leven zo weinig tranen van liefde en verdriet had kunnen wenen.

‘Nu is het goed’, zei de priester. ‘Zullen we samen bidden?’

‘Ja.’

De twee mannen maakten een kruisteken en bogen het hoofd.

‘Ik hoor dat u me roept, God, met mijn eigen stem, hoewel ze schor is soms en ik de woorden niet altijd versta.

Ik zie dat u me wenkt, God, met mijn eigen hand, hoewel ze zich krampachtig sluit en ik de tekens niet altijd begrijp.

Maar ik weet dat u me hoort, God, en me ziet, me voelt, wanneer ik u nader om te antwoorden, ooit.’

‘Ik laat u nu alleen’, zei de priester. Hij gaf hem een kruisje op het voorhoofd, zegende hem – benedicat vos omnipotens deus – draaide zich toen om en schuifelde naar buiten.

Vanuit het altaarstuk in het barokke portiekaltaar, onder het stralende oog van de Almachtige en omringd door zijn vrienden Elifaz, Bildad en Zofar, keek Job bemoedigend toe, een haveloze man, zo goed als naakt, zijn lichaam met zweren overdekt, toch enigszins gelukkig en altijd bereid om het weldadige en louterende effect van langdurig lijden als boodschap van troost en hoop mee te geven aan al wie zich opmaakte voor een innerlijke hemelreis.

Rustig ademend stond hij op. Hij wandelde langs de houten kruisweg waarvan de beelden het Christusleed en daardoor ook alle wereldleed verlevendigden. Nog nooit had hij zoveel pijn gebald gezien als hier in de dode, pupilloze ogen, de verwrongen gelaatstrekken en de artritische ledematen van de veertien sculpturen, uitgestoken in donkere eik. In een kort gedicht had de veel te vroeg gestorven kunstenaar (1961-1992), bijna overbodig, met prachtige geschreefde letters zijn eigen lijden toegevoegd.

Opstaan uit het graf van elke dag
Wonden
Niet geheeld nog
Scheuren open

Door tranen straalt mijn ziel
En drukt ze uit
Wat ik niet zeggen kan
Vervormd misschien

Wie leest mijn tranen dan
Verstaat de letters van mijn hart
Wie vangt ze op

De chaotische schoonheid van het kerkje trof hem nu met zo'n heftigheid dat ze hem deed zwijmelen en opnieuw welden tranen in hem op, maar het waren geen tranen van schaamte meer, maar tranen van ontroering en het was vooral de heftigheid van de emotie die hem ontroerde, meer nog dan de schoonheid zelf, omdat hij dergelijke heftigheid bij zichzelf niet meer mogelijk had gedacht.

Een zen-rustige moeheid daalde over hem neer en in die angst- en schuldloze toestand bleef hij even staan. Seconden verwelkten tot minuten.

Toen hij buitenkwam was het gestopt met regenen. Een spichtige vrouw met een plastic kapje op haar hoofd, die haar al even spichtig hondje aan het uitlaten was, keek hem wantrouwend aan.

'Wat deed u daar in de kerk?', vroeg ze.

'Bidden', antwoordde hij.

'Wie heeft de deur opengemaakt?'

'Die was open. De pastoor zal ze opengemaakt hebben.'

'De pastoor? Welke pastoor?'

‘Een kromme, oude man met een rimpelig gezicht. Hij deed me aan Guido Gezelle denken.’

‘Pastoor Van Immissen, zeker?’, vroeg de vrouw schamper.

‘Ik weet niet hoe hij heet, hij heeft me zijn naam niet gezegd, maar ja, dat moet hem zijn.’

‘Pastoor van Immissen is al twee jaar dood, onnozelaar’, beet het spichtig mens hem toe. ‘Maak dat je wegkomt, of ik bel de politie. Zuiplap!’, wierp ze hem nog na, terwijl ze hooghartig verder stapte, haar onwillige chihuahua, die nog euforisch een vlag van een soortgenoot aan het besnuffelen was, met zich mee sleurend. Honden hadden hun eigen wetten.

Ontdaan keek hij de wegwandelende dame na. Toen hij het kerkje terug wilde binnengaan, zag hij dat het slot stuk was. Hij moest het geforceerd hebben toen hij de deur open had gegooid. Dankbaar richtte hij zijn ogen ten hemel en prevelde zichzelf levensmoed toe.

‘God, ik wil terugkeren op de weg die U voor mij uitgetekend hebt, ik wil terugkeren in de tijd die u mij toegemeten hebt. God, ik wil mezelf herscheppen. Daarom moet ik weg nu, weg van dit gebaande pad, op pelgrimstocht om mezelf te verliezen in de hoop mezelf te vinden, om niet langer mijn eigen vraag te moeten zijn, op pelgrimstocht om op pelgrimstocht te kunnen blijven gaan, naar daar waar de geur van wilde rozen me wil ontmoeten.’

HOOFDSTUK 2

LUST 1998

*‘Een leven vol lust, overgeven aan genot en begeerte, is laag, slecht,
zinnelijk, onedel en ijdel.’*
(Boeddha)

‘Mijnheer Malfuf?’

De twinkeling in haar ogen deed het beste verhopen. ‘William.’

‘Ben ik niet te vroeg, William?’

‘Nee, je bent precies op tijd, Gaby. Ik mag toch Gaby zeggen?’

‘Natuurlijk.’

‘Kom binnen, Gaby.’

Een beetje aarzelend stapte Gaby binnen. ‘Klein maar gezellig, zo te zien.’ William glimlachte. Het maakt hem mooi, die glimlach, dacht Gaby. Niet dat William een hopeloos lelijke man was, dat zeker niet, maar een womanizer kon je hem ook bezwaarlijk noemen. Zijn warrige grijze haardos en gedemodeerde Pearlbril, monochroom zwart en inspiratieloos rechthoekig, maakten hem misschien wel aantrekkelijk voor net iets oudere vrouwen die dat zelf niet waren.

‘Kom verder.’

Vanuit de kleine inkomhal bracht hij haar naar een niet veel grotere woonruimte.

‘Ga zitten.’

Uitnodigend wees William naar een lederen, ongemakkelijk uitziende driezitsbank waarin waarschijnlijk al heel wat meer eigenaars vóór de huidige naar de televisie hadden liggen gapen. Het zitvlak was overal ruw bekrast alsof iemand er met een bot mes een woedeaanval in had weggekerfd. Op de rugleuning lagen enkele stapeltjes boeken en schriftjes die ieder moment naar beneden leken te kunnen schuiven. Afgeschoten kussens, tekeningloos en ooit donkerrood, niet alleen bedoeld om het zitcomfort te verhogen maar ook om het meubel op te fleuren, verarmoedigden het beeld eigenlijk nog meer.

‘Maak het je gemakkelijk. Wil je iets drinken, Gaby?’

‘Een glas water graag.’

‘Plat of bruis?’

‘Bruis.’

‘Komt eraan.’

William ging naar achteren door een smalle opening waaruit de deur, die er een van ongebruikelijke afmetingen moest zijn geweest, verdwenen was, een ingreep die de ruimte schijnbaar had vergroot, wat waarschijnlijk ook de bedoeling was geweest. Een kamerhoog gordijn van dik katoen, vaalwit en mondriaanachtig bedrukt met diverse geometrische figuren in felle rode, blauwe en gele kleuren, aan de roede opgehangen met brede lussen van eigen stof, scheidde nu de leefruimte en dat wat de keuken moest zijn.

William schoof het gordijn achter zich dicht en liet het als een rideau tussen hen in hangen, alsof de acteur, William, de toeschouwer, Gaby, nog even in het ongewisse wou laten over dat wat hij haar vanuit de coulissen van de keuken op zou dienen.

Gaby trok haar rok recht en ging, een beetje nieuwsgierig naar wat volgen zou, zitten op de bank, onder een vergeelde affiche waarop een oudere clown, met de wijsvinger naar de kijker gestrekt, in een Uncle Samparodie – I Want You! – toeschouwers naar de voorstellingen ‘La chasse a courre et les célèbres frères Paul, François et Albert Fratellini’ van het Cirque d’Hiver de Paris probeerde te lokken. Zijn wijd uitstaande rosse haren en de opengesperde mond, wit geschminkt en met slechts een paar brokkelige tanden erin, gaven hem iets dierlijks, iets wreeds ook, en demystificeerden daarmee het archetypische beeld van de tragikomische antiheld.

Op de smalle tafel wachtte een bijna antieke typemachine een beetje pronkerig op verdere actie, maar niettegenstaande haar robuuste uiterlijk had ook deze Remington het verval niet kunnen ontwijken: een van de rolknoppen was gedeeltelijk afgebroken en sommige toetsen vertoonden minuscule barstjes in het email. Op weg naar het half volgeschreven blad papier dat in de wagen gevangen zat en dat ooit misschien een brief zou worden, of een pagina uit een boek, of wat dan ook, waren drie letterarmen met elkaar verstrikt geraakt in een onvrijwillige pas de trois.

Hier en daar verspreid lagen notaboekjes, losse vellen papier, goedkope balpennen en markeerstiften, maar vooral koekjeskrumels, tot zelfs op de stoelen toe, die, eenvormig in verscheidenheid, rond de tafel geschaard stonden. Een verdwaalde straal late avondzon viel door de kleine ruitjes van het enige venster naar binnen en bood tientallen stofdeeltjes dansgelegenheid in een snelweg van licht die abrupt doodliep op het groenblauw geblokte tafellaken. Het licht raakte nog net een beduimd Pickwickglas waarin een rozig theezakje een beetje hulpeloos was blijven zwemmen.

Vooral stukgelezen boeken en anonieme videobanden vulden een grote vakkenkast in donker steigerhout die de tegenoverliggende wand bijna geheel bedekte. De flikkerende tijdsaanduiding van een ouderwetse videorecorder onder een dito tv-toestel, centraal in de kast, staarde Gaby dwingend aan, alsof ze haar er toe probeerde te bewegen om het juiste uur na al die jaren alsnog in te stellen. Een wolkje stof dwaalde over de roodbruine plavuizen.

Alles in de kamer oogde rommelig en ondoordacht. Gebruiksgemak en af en toe wat nostalgie, eerder dan stijl, leken het leidmotief te zijn geweest

bij de inrichting van deze kamer en dat gaf haar een lichtvoetige gratie die de speelsheid van de bewoner – een werelds kluizenaar? – weerspiegelde. Het kader was perfect, dacht Gaby. De stilte ook. Alleen het melodieuze lied van een eenzaam merelmanneling, nu even niet op zoek naar voedsel of gezelschap, doorbrak haar even, maakte haar zelfs nog aangener.

‘Tada! Champagne!’

William kwam terug binnen met een fles bruiswater in een metalen ijsemmer en twee fluitglazen.

‘Haha!’

Gaby’s hikkende lach bleef even hangen. William opende de fles en schonk de glazen vol.

‘Hier, bubbels. Scholl!’

‘Gezondheid.’ Bescheiden tikte ze haar glas tegen het zijne. ‘Ik ben een beetje nerveus, William.’

‘Dat weet ik, maar het is echt niet nodig. Laten we ter zake komen. Ik heb begrepen dat je een alleenstaande moeder bent en dat je het financieel niet zo gemakkelijk hebt op dit moment.’

‘Dat klopt.’

‘Nu, ik moet zeggen dat ik je op dit moment niet zoveel kan aanbieden. Ik zoek nu eigenlijk alleen maar een paar mensen voor een figuratieopdracht.’

‘Brengt dat ook iets op?’

‘Twaalfhonderd frank.’

‘Per uur?’

‘Voor een hele dag.’

‘Dat is niet echt de moeite.’ Gaby lachte schamper. ‘Ik dacht dat u een “gerenommeerd producent” was. Zo stond het toch in de advertentie. “Gerenommeerd producent zoekt actrices voor interessante bijverdienste”. Of wat?’

‘Tsjja. Het zijn ook voor ons moeilijke tijden, maar euh...’

Hun blikken ontmoetten elkaar. Ze wisten allebei wat er nu zou volgen.

‘Maar?’

‘Ik zoek nog een vrouw voor een belangrijke rol in een art movie.’

Gaby knikte. ‘Klinkt interessant.’

‘We zijn een film aan het draaien over het leven van Dorothea Cummings, een oude, dementerende vrouw die een redelijk turbulent leven heeft geleid, om het zo maar eens te zeggen. De actrices voor de rollen van Dorothea op jonge en van Dorothea op latere leeftijd zijn al gecast, maar de rol van Dorothea op middelbare leeftijd is nog niet ingevuld.’

‘Aha, dat opent perspectieven.’

‘Ik weet het niet. Ik weet niet of je kan acteren. Ik weet ook niet of je de juiste fysionomie hebt.’

‘Je bedoelt?’

‘Dorothea is een rondborstige vrouw, de actrices die haar tot leven brengen moeten dat ook zijn. De vraag is, ben jij dat ook? Ik wil jouw borsten zien.’

‘Oei.’

Haar onschuldige, kinderlijke verwondering prikkelde hem nog meer. ‘Het is absoluut noodzakelijk. Ik moet weten welk vlees ik in de kuip heb. Laat me jouw borsten zien.’ Het was geen verzoek, het klonk als een bevel. ‘Laat me jouw borsten zien. Ik moet jouw borsten zien.’

‘Ik weet niet...’

‘Luister. Jij zit in financiële nood. Jij klopt bij mij aan. Ik bied je een kans. Grijp ze.’

William kon bijzonder overtuigend zijn.

‘Goed.’ Gaby stond recht en knoopte haar bloes los. ‘Tevreden?’

‘Niet helemaal.’

Met een eenvoudige handbeweging gaf William te kennen dat ze verder moest gaan. Gaby trok de bloes uit en legde haar op de bank. Ze draaide zich om, haakte haar bustehouder los, legde hem op de bloes en met de armen over het bovenlichaam gekruist keerde ze zich opnieuw naar William.

‘Laat je armen zakken.’

Aarzelend, zo leek het toch, bracht Gaby de armen naast haar lichaam. Glimlachend staaarde William haar aan.

‘Draai je om.’

Iets onbestemds neuriënd draaide Gaby zich om en met het hoofd half over de schouder naar William gericht lokte ze hem naar zich toe. Zoals een sirene, dacht hij. Hij ging achter haar staan en legde zijn handen onder haar borsten. Als twee welpen zijn ze, herinnerde William zich een tekst uit het Hooglied, de tweeling van een gazel, weidend tussen de lelies. Met gesloten ogen snoof hij de geur van haar hals. Zijn handen gleden over de huid van haar borsten, zachtjes, zoals de wind soms een blad beroert, in een aanraking die er bijna geen was. De tepels werden hard. Gaby voelde de druk van zijn erectie tegen haar billen.

‘William?’

‘Euh... technisch gezien ben je perfect voor de rol...’

‘Gelukkig maar.’

Gaby leek zich te ontspannen.

‘... maar er zijn natuurlijk nog andere criteria. Trek eerst dit maar aan.’

William gaf haar een hemd dat aan de kapstok tegen de muur had gehangen, zo’n modern wit mannenhemd met borstzakjes links en rechts en bandjes om de opgerolde mouwen vast te maken, zeker enkele maten te groot voor haar, maar misschien was dit wel de bedoeling. Gaby trok het aan, maakte slechts enkele knoopjes dicht en ging terug zitten.

‘Goed. Dan gaan we aan de slag. Je schreef dat je actief bent in het amateurtheater. Ik ga er gemakshalve van uit dat je bekend bent met het concept “method acting”?’

‘Euh... ja?’

‘Stanislavski?’

‘Euh... nee.’

‘Hoe, nee? Je zit in het theater en je kent Stanislavski niet?’

‘Het spijt me. Amateurtheater.’

William schudde niet-begrijpend zijn hoofd. ‘Konstantin Stanislavski was een acteur en een regisseur, maar hij heeft vooral naam gemaakt als theatertheoreticus. Stanislavski was zijn hele leven bezig met zijn ontwikkeling als acteur. Hij wilde zijn personages zo levensecht mogelijk weergeven en daarom ging hij in zijn geheugen graven naar herinneringen aan eigen levensgebeurtenissen om er emoties te zoeken die samenvielen met die van zijn personages. Je moet geen emoties creëren, zei hij, je moet jouw eigen emoties hergebruiken.’

‘Dat klinkt interessant.’

‘Twee van de belangrijkste vragen die een acteur zich moet stellen, zijn: “Wat zou ik doen als ik in de schoenen van mijn personage stond?” en “Waarom zegt of doet mijn personage dit?” Begrijp je? Een acteur moet daar voortdurend mee bezig zijn. En hoewel Stanislavski geen specifiek systeem ontwikkelde, dienden zijn lessen, die vooral in Amerika gesmaakt werden, later als basis voor een manier of techniek van acteren die we nu als “method acting” kennen. Het principe is eigenlijk heel eenvoudig. Alles wat je als acteur doet is zinloos en ongeloofwaardig als het niet van binnenuit wordt gemotiveerd en gevoeld.’

‘Dus speelt een method-acteur bijna altijd zichzelf?’

‘Ik zou het niet beter kunnen zeggen. Het zijn juist gevoelens die ontleend zijn aan de eigen ervaringen die een toneelstuk of een film levend maken. Een acteur moet dus putten uit het leven en niet uit de theaterarchieven

van zijn geest. Dat is wat ik van je vraag om tijdens deze casting te doen. Ik zal het verduidelijken. Als je bijvoorbeeld een extatische eetscene moet spelen, moet je ze zo spelen dat het water jou en de toeschouwers in de mond loopt. Daarvoor moet je de herinnering aan een verrukkelijke maaltijd naar boven zien te spitten. Kan je dat niet, dan ga je overdrijven en totaal niet genieten van wat je proeft. En,' hierbij lachte hij even, 'als je een verleidingsscène moet spelen, moet je ze zo spelen dat je zelf opgewonden geraakt, anders ben je totaal ongelooftwaardig.'

'Ik begrijp het, William.'

'Heel wat bekende, vooral Amerikaanse acteurs werken volgens die methode, denk bijvoorbeeld maar aan Paul Newman, Al Pacino, Robert de Niro, Dustin Hoffman.'

'Maar zo goed ben ik wel niet!'

De gefakete paniek vertederde hem.

'Ik weet dat dit allemaal nogal heftig klinkt, maar laat je vooral niet afschrikken. Je kan je nog altijd optrekken aan de Amerikaanse komiek George Burns. Die zei: "Sincerity is everything. Fake that and you've got it made."'

'Dat is een hele troost.'

'De praktische oefeningen zullen alles verduidelijken.'

'De praktische oefeningen?'

Ik trek dit niet langer, dacht William. 'Ja, we gaan nu twee korte scènes uit de film spelen. Op die manier krijg ik beter inzicht in jouw acteertalent en zal ik snel kunnen zien of je geschikt bent voor de rol. Oké?'

'Oké.'

'In de eerste scène zien we een verliefde Dorothea. Ze is nog jong, ze wil van het leven genieten, ze wil seks en geld en macht. Ze weet heel goed dat ze een knappe vrouw is en ze heeft de mannen altijd heel gemakkelijk om haar vingers kunnen draaien, maar Tobias is een ander paar mouwen. Hij schijnt ongevoelig te zijn voor haar schoonheid en charmes en nu wil ze nog één keer alles uit de kast halen om te proberen hem te verleiden.'

'Jij speelt Tobias?'

'Uiteraard. Je mag alle trucjes die je kent gebruiken om je doel te bereiken: Tobias zover krijgen dat hij met jou naar bed wil.'

'Ik zal het proberen.'

'Je bent zeker ooit verliefd geweest. Graaf in je emotionele geheugen en roep die gevoelens terug op.'

'Oké.'

Gaby sloot haar ogen en ademde enkele keren diep in en uit. ‘Ik ben er klaar voor.’

‘Prima.’

‘Wat is de uitgangssituatie?’

‘Tobias zit op de bank een boek te lezen. Dorothea staat bij hem, bekijkt hem en besluit dan haar move te doen.’

‘Oké.’

Gaby stond recht en William ging behaaglijk achterover liggen. Hij zette zijn bril af en nam *De naam van de roos* van het bijzettafeltje naast zich. Hij sloeg het boek open op pagina 273, daar waar hij gebleven was, om aan de ‘Vierde Dag – Lauden’ te beginnen, maar hij wist nu al dat geen enkel woord hem echt zou bereiken. Enigszins schuchter kwam Gaby dichterbij. ‘Dag Tobias.’

Haar stem klonk heser. Lust had haar geïnfecteerd. Uitdagend ging ze op zijn schoot zitten. Het witte hemd hing open. Hij mocht haar borsten zien. De tepels waren opgericht. Ze kuste hem vol op de mond. Ze smaakte naar anijs. Zijn handen grepen in het hemd. Gaby lachte. Ze maakte zich los, ging op haar knieën voor hem zitten, knoopte behendig zijn broek los en sjarde ze naar beneden. ‘Wie zei dat Tobias ongevoelig was?’, vroeg ze spottend toen ze zijn stijve penis uit de omknelling van de boxershorts bevrijdde. Met ervaren hand begon ze hem af te trekken. William rekte zich behaaglijk.

‘Doe ik het goed... Tobias?’

‘Je doet het uitstekend, Gaby,’ verzuchtte William, ‘je doet het uitstekend. Misschien moeten we nu maar overgaan naar de tweede... euh... oefening.’

‘Dit was niet zo moeilijk.’

‘Geduld, meisje.’ William trok zijn broek terug op. ‘In de tweede scène die ik met je wil doornemen treffen we Dorothea op het strand aan. Helemaal naakt ligt ze te genieten van de zonnewarmte op haar lichaam. Ze valt langzaam in slaap en in haar dromen wordt ze bezocht door een knappe jongeman. Hij begint haar te strelen en te kussen en te likken en... en...’

‘En?’

‘En dan zien we wel hoe het verder evolueert.’

Zijn stem klonk anders nu. Begeerte heeft hem aangeraakt, lachte Gaby in zichzelf. ‘Dus ik moet volledig...?’

‘Volledig naakt, ja. Priemelnaakt.’

‘Piemelnaakt?’

De gespeelde onschuld in haar stem hitste hem nog meer op.

‘Geen grapjes alsjeblieft.’

‘En... euh... waar is het strand?’

‘Kom maar mee.’

William bracht haar nu via de keuken naar een krappe gang die ooit wit geverfd moest geweest zijn. Een enkel peertje wierp een mistroostige blik over volgestouwde boekenrekken van Hubokwaliteit of erger nog, die links en rechts tegen de wanden opgesteld stonden. Waar in de eerste kasten nog iets van een plaatsingssysteem te onderscheiden was, zij het dan een zeer eenvoudig, met name van groot naar klein, vielen de andere vooral op door een gebrek eraan, alsof de behoefte om enige systematiek aan te brengen plots verdwenen was. Misschien was chaos juist het systeem geworden, dacht Gaby.

‘Het beste plaatsingssysteem voor een thuisbibliotheek is helemaal geen systeem’, zei William, alsof hij haar gedachten geraden had. ‘Wanneer je op zoek gaat naar een boek en je vindt het niet onmiddellijk, dan kom je ongetwijfeld andere interessante boeken tegen waarvan je niet meer wist dat je ze nog had. En dat prikkelt de nieuwsgierigheid en nodigt uit om ze vast te nemen, er even aan te ruiken en in te bladeren en ze, wie weet, aan de kant te leggen om ze te herlezen.’

‘Op die manier.’

William opende de deur aan het einde van de gang. ‘Na jou.’

Gaby ging binnen, William volgde haar. De geuren van wierook en vers gewassen lakens vochten om voorrang en moesten haar vooral in de mood brengen, dacht Gaby, maar ze dienden waarschijnlijk nog meer om een kwalijke ondergeur van hardnekkig vocht en verborgen schimmels te maskeren. De slaapkamer zag er eerder armoedig uit en viel daarmee niet uit de toon bij de rest van de woning. Hier woonde geen welgesteld man maar iemand die eenvoudig leefde en overleefde.

‘Dus dit is het strand?’ Haar opmerking was eerder speels dan bijtend. ‘Ik had eigenlijk een echte studio verwacht.’

‘Voor de castings hou ik het liever sober.’

Het bed behoorde tot het type twijfelbaar, ideaal of zelfs te groot voor een enkeling maar net te klein om er met zijn tweeën comfortabel in te kunnen slapen, zeker als een van die twee een woeler was, iemand die moest kunnen draaien en keren om de voor dat moment juiste houding te vinden. Voor zover ze kon zien schreeuwden de hoedlakens en kussenslopen haar in allerlei kleuren, formaten en talen ‘liefde’ toe. Een groot deel van het

bed was bedekt met een geelachtig strandlaken waarop drie jonge poesjes die in een stationsromannetje doorgaans het epitheton 'schattig' meege-schreven kregen, afgebeeld waren. Een kleurspot waarvan de rode deklaag al grotendeels afgebladderd was, hing als een soort surrogaatzon tegen de wand naast de deur en wierp een schraal zomerschijnsel doorheen de kamer. De groezelige gordijnen, waarschijnlijk nooit gewassen, waren dicht. Een elektrisch vuurtje zorgde voor een aangename warmte. Twee klerkasten, vier boekenrekken met boeken en prullaria, een schoenkastje met daarop een oude Nordmende lampenradio en een nog volle wasmand, lieten verstaan dat deze ruimte noodgedwongen ook als berging werd gebruikt.

'Kleed je maar rustig uit,' fluisterde William hees, 'ik wacht wel even. Roep me maar als je zover bent.'

'Goed, William.'

William ging terug naar de hal en deed de slaapkamerdeur achter zich dicht. Langzaam kleepte hij zich uit, gefocust. In zijn hoofd liep de film van wat komen zou, hoe hij...

'Kom maar binnen, William, ik ben klaar.'

Dit was het moment waarop hij de hele dag al had gewacht. Hij opende de deur en ging binnen. Gaby lag op bed, naakt, de ogen gesloten, de armen naast het lichaam, de benen lichtjes uit elkaar. De glimlach op haar lippen vertelde alles wat hij weten wou. Hij ademde diep in en uit en ging naast haar liggen.

Een half uur later, toen hij zich krachtig had gelegeerd over haar buik en borsten, vroeg Gaby heel onschuldig: 'Krijg ik nu de rol, mijnheer Malfuf?'

HOOFDSTUK 3

RUST
2016

‘De waarheid van de dingen ligt besloten in de nasleep.’
(Sophocles)

Broekrode was wat de enen een plattelandsgemeente en de anderen een gat zouden noemen. Dat bleek niet alleen het feit dat een groot deel van de bevolking zijn inkomen haalde uit landbouwgerelateerde activiteiten, maar vooral uit de manier waarop de mensen met elkaar omgingen: het goedmoedig, eerder dan kwaadaardig bedoelde geroddel bijvoorbeeld, want iedereen kende toch bijna iedereen. De naam zelf was niet voor velerlei interpretaties vatbaar, daar bestond zelfs binnen de HKB, de Heemkundige Kring Broekrode, voor één keer eensgezindheid over en betekende eigenlijk alleen maar ‘op moeras gewonnen land’. Het dorp lag dan ook aangeleund tegen een uitgestrekt natuurgebied, de Grensbeemden, een eigenzinnig landschap dat zich niet aan grenzen stoorde en diep tot in Nederland doorliep.

De eerste geschiedkundige notitie over Broekrode – toen nog Brokaroda – was door de inmiddels overleden erevoorzitter van de HKB aangetroffen in een document dat liet uitschijnen dat het in 1162 was opgesteld. De heerlijkheid Broekrode was oorspronkelijk een domein van de graven van Loon, die het rond 1230 te leen gaven aan de heren van Born, daarna, in 1402 aan die van Horne. Na de dood van de Filips van Montmorency, de laatste graaf van Horne, die op last van de Spaanse landvoogd Alva wegens hoogverraad in 1568 te Brussel onthoofd werd, kwam Broekrode na heel wat touwtrekken toe aan de leenheer, de Luikse prins-bisschop, als graaf van Loon. Alleen de Rodeburg, indertijd een versterkte cijnshoeve, herinnerde nu nog aan dat feodale verleden. De heren van Broekrode hadden hier echter zelf nooit geresideerd, maar gebruikten in die tijd de hoeve slechts enkele dagen per jaar als jachtpaviljoen. Nu woonde er een Nederlandse industrieel die stinkend rijk was geworden met de verkoop van frikandellenworsten en andere vlees- en smaakloze snacks. Stadsrechten had Broekrode nooit gehad, hoe hard burgemeester Guido Mondelaers en zijn acolieten ook hun best deden om het dorp als ‘centrumstad’ en als ‘een stad tussen steden’ te verpatsen.

Broekrode was een dorp als een ander.

Maar de geschiedenis van Broekrode was nog lang niet geschreven. Een hardnekkige legende verhaalde dat de heilige Willibrordus himself hier ergens, waarschijnlijk in de buurt van het huidige Kerkplein, aan een oude Keltische waterput, mensen zou hebben gedoopt en er later, samen met zijn metgezellen, een eerste houten kerkje zou hebben gebouwd. De HKB had de ingeweken historicus Cornelius Vaesen in de arm genomen om dat verleden te ontrafelen en op zoek te gaan naar bewijzen voor dat

onwaarschijnlijke verhaal, want die waren tot dan toe nooit gevonden. Het is niet omdat er geen bewijzen zijn dat het niet echt gebeurd zou kunnen zijn, beweerden de positivisten. Sceptici haalden hun schouders op en hielden het bij een eenvoudig ‘een goed verhaal hoeft niet waar te zijn’.

Het was niet zozeer de kerktoren als wel de enorme, maagdelijk blanke ‘cultuurtower’, het paradepaardje van Guido Mondelaers, die de aanwezigheid van het dorp in het landschap aan de voorbijgangers verried. Zeker als ’s zomers de zon hoog aan de hemel volop scheen en de groenblauwe vensters het felle licht, dat voetgangers, fietsers en automobilisten soms secondenlang verblindde, reflecteerden, dan leek het alsof de toren de omgeving als een onverbiddelijke ‘Guido ziet u!’ beheerste. Officieel heette het gebouw Gemeenschaps- en Jongeren centrum De Steen, maar in de volksmond – en die volksmond roerde zich hoofdzakelijk wanneer Guido niet in de buurt was – werd het ‘de jeanet’ genoemd, naar de ietwat verwijfde burgemeester die zijn stempel op de geschiedenis van Broekrode probeerde te drukken door overal in het dorp hagelwitte artefacten na te laten. Zo liet bijvoorbeeld de inrichting van de nieuwe trouwzaal de jonge bruiden verbleken en maakte de witheid van de stenen banken en van de kruisvormige strook kasseien op het Kerkplein dat menig gelovige die ter kerke ging zich bezoedeld, onrein en onwaardig voelde. Zijn ietwat vrouwelijk uiterlijk en dito manier van doen zorgde ervoor dat menigeen Guido onderschatte en dat men hem zag als een watje dat zich gemakkelijk in de luren liet leggen, maar Guido was geen watje, zeker niet, integendeel zelfs, en dat hadden velen al tot hun eigen scha en schande mogen ondervinden. ‘Is het beter bemind dan gevreesd te worden of omgekeerd? Het antwoord luidt dat zowel het een als het ander aanbevelenswaardig zou zijn. Maar aangezien het moeilijk is beide dingen met elkaar te verenigen, is het, in geval men tussen de twee moet kiezen, zonder meer veiliger om gevreesd dan om bemind te worden.’ Wat voor de Borgia's gold, was ook van toepassing op Guido Mondelaers. ‘Il Principe’ was het boek dat al jaren op zijn nachtkastje lag, het boek dat hem, samen met de bijbel, het meest inspireerde en Guido liet zich maar al te graag leiden door de adviezen van de Florentijnse homo universalis Niccolò Machiavelli, meer nog dan door die van de iets softere Jezus Christus.

Guido Mondelaers was ondertussen al zestien jaar burgemeester van Broekrode. Zijn partij, de Katholieke Volks Partij, of ‘de betere tsjeven’ zoals haar leden soms smalend genoemd werden, had al sinds de oorlogsjaren een zuivere meerderheid in de gemeenteraad en ze had altijd al solide,

maar ietwat kleurloze Broekrodenaren als burgervaders afgeleverd, zelden intellectuele hoogvliegers, maar altijd bekwame en hardwerkende mannen, no-nonsense bestuurders met een lange staat van dienst in de christelijke mutualiteit of vakbond, dicht bij het volk. Met Guido Mondelaers was een ander soort burgemeester opgestaan. Guido zag zichzelf eerder als de manager-burgemeester, als de CEO van het bedrijf Broekrode, maar dan een die niet graag gehinderd werd door een al te enthousiaste raad van bestuur, zo vulden zijn tegenstanders daar op aan.

Guido was dus niet geheel onbesproken. ‘Verlicht despoot’ was in verhouding misschien nog wel het meest mensvriendelijke koosnaampje waarmee zijn politieke opponenten hem bedachten. Aan het andere eind van het spectrum stond een uitspraak als ‘vergeleken met Guido Mondelaers waren, Stalin, Hitler, Pinochet, Castro en Stevaert koorknappen’, gedaan door een Vlaams-nationalistisch gemeenteraadslid, maar de man bleef, als men hem daar naar vroeg, halsstarrig ontkennen dat hij dit ooit zo gezegd zou hebben, ondanks het getuigenis van twee late klanten die er in die verkiezingsnacht om zes uur ’s morgens nog bij geweest waren in de Gambrinus, de volkstroeg langs het kanaal. Guido had dit niet over zijn kant laten gaan. Zelfs het dikste olifantenvel heeft kwetsbare plekje. De Vlaams-nationalist had binnen de kortste keren een doorgedreven belastingcontrole aan zijn broek en hij zag zich bovendien genoodzaakt een hobby-schuur, die al decennia in zijn tuin stond, af te breken bij gebrek aan de nodige vergunningen. Zijn dochter, die als secretaresse aan de slag was bij een KMO die geleid werd door een naaste vriend van Guido, raakte haar werk kwijt. De vakbond kon niets doen. Of wou niets doen.

‘Want iemand die licht wordt aangepakt, wreekt zich, terwijl iemand die zwaar geweld wordt aangedaan zich niet meer kan wreken. Daarom moet men de mensen zo hard straffen dat men hun wraak niet meer hoeft te vrezen.’ Machiavelli uiteraard. ‘Iemand die de macht heeft, moet er zich dan ook niets van aantrekken dat hij zich het odium van wreedheid op de hals haalt, als hij op die manier de eenheid en de trouw van zijn onderdanen kan behouden.’

Broekrode was een dorp als een ander, en in dit dorp was de keuze eenvoudig: ofwel was men voor Guido ofwel was men tegen hem. Simpler kon het niet. En de meesten waren voor hem. Want Guido was een man met een missie. Hij wou de mensen zelfs tegen hun zin gelukkig maken. Een idealist dus, een trouw soldaat van de KVP ook die zijn partijkaart nooit had bijgekleurd. Guido was in de juiste tijd de juiste man op de juiste

plaats... al had die plaats wat hem betrof best iets groter mogen zijn dan het benepen Broekrode.

De Hoogstraat en de Kloosterstraat waren de twee belangrijkste straten van het dorp. Ze liepen parallel aan elkaar en samen met de Broekstraat, die beide andere straten ergens halverwege kruiste, en het Kerkplein, waar Hoogstraat en Kloosterstraat op uit liepen, vormden ze het centrum van de oudere dorpskern. In de Hoogstraat lagen de meeste winkels, cafeetjes en eethuizen. Hier bood de warme bakker bijna dagelijks meer dan dertig verschillende soorten vers brood aan. Hier kon men ambachtelijk ijs eten. ‘Ambachtelijk’ was ook in Broekrode al het nieuwe chic geworden. Tussen bakkerij en ijssalon geprangd, lag het politieke centrum van Broekrode, café De Wachtzaal, in betere kringen ook bekend als café De Wipzaal, hetgeen volledig op het conto te schrijven was van de vroegere uitbaatster, Sylvia Stals, een rosse del die er geen graten in zag om na sluitingstijd nog even van bil te gaan met een attente klant die haar één of meerdere coupes champagne wou betalen. Wat eerst een amusant kijkspel voor insiders was, ontwikkelde zich al snel tot een uithoudingswedstrijd tussen stamgasten onderling en tussen stamgasten en nieuwe klanten die allemaal wel eens bijna gratis het bed wilden delen met een schone Vlaamse, waarbij het pleit meestal beslecht werd in het voordeel van een niet onbemiddelde ervaren drinker met een vrij losse seksuele moraal, een type dat vooral in de hogere middenklasse te vinden was. Nadat de politie een paar keer ter plaatse was moeten komen om vechtende hanen te scheiden, begon de brouwerij in te zien dat de goede naam van haar kroonjuweel meer en meer besmeurd geraakte. Sylvia Stals kon beschikken en werd vervangen door de vlot gebekte ex-advocaat Erik Dedijker, ‘maitre Graindorge’ voor de vrienden, en zijn minder wulpse verloofde Anita. De rust keerde terug in De Wachtzaal en in Broekrode, en ‘de politiek’ werd als vanouds weer het enige gespreksonderwerp dat er echt toe deed. Alle dorpspolitiekers, van iedere strekking, al hun werkpaarden, alle plakploegen ook, allemaal kwamen ze naar De Wachtzaal om gezellig met elkaar te kletsen of luidruchtig te ruziën, afhankelijk van het tijdstip van de dag en van de hoeveelheden koffie en vooral alcohol die binnengeslagen waren. Maitre Graindorge hield de teugels in zijn Wachtzaal strak in handen, op een manier zoals hij waarschijnlijk ook in de rechtszaal zou gedaan hebben mocht hij het verder geschopt hebben in de magistratuur, wat ook zijn bedoeling geweest was, ware er niet het feit geweest dat men ontdekt had dat hij voor een behoorlijke som geld bijzonder gevoelige informatie uit een

gerechtelijk dossier had laten lekken, waardoor een middelgrote drugdealer iets langer uit de handen van justitie had weten te blijven. Dat had de maître uiteindelijk de kop gekost. Wie zich nu in De Wachtzaal niet aan zijn regels hield, kon voor onbepaalde duur ‘geëxcommuniceerd’ worden, een straf waarop niemand in Broekrode zat te wachten. Alleen op maandagen moest de politiek het meestal afleggen tegen dat andere populaire toogthema: de voetballerij. Verbroedering Broekrode, actief in derde nationale, won al eens een wedstrijd en verloor er al eens een.

Broekrode was een dorp als een ander.

Op de hoek van de Hoogstraat, dicht tegen het Kerkplein, lag het eens zo majestueuze hotel Het Wapen van Broekrode er nu troosteloos en verlaten bij, als een kwaadaardig melanoom dat de melkbleke huid van het dorp ontsierde. Ooit lokte het vertegenwoordigers en zakenlui, maar na een schandaal, dat de eigenaar zelf eerder als een faux pas beschouwde, maar waartegen zelfs zijn beste politieke vrienden, Guido Mondelaers inbegrepen, hem niet hadden kunnen of willen beschermen, en waarvoor hij enige maanden op kosten van de belastingbetaler in een minder luxueus hotel dan het zijne had mogen logeren – ook in het gerechtelijk arrondissement Tongeren werd er met kinderporno niet gelachen – was de reputatie van Het Wapen van Broekrode pijlsnel gekelderd en was een faillissement onafwendbaar geworden. Op de oostelijke zijgevel hing nog altijd een metershoog reclamedoek waarop een duidelijk gefotoshopte kop van Guido Mondelaers in een tussentijdse publiciteitscampagne de Broekrodenaren probeerde te vertellen dat ‘het verleden de toekomst maakt’. Niet dat de burgemeester nog veel propaganda moest voeren, want hij had, volgens hem zelf dan toch, het stadium bereikt waar hij de mensen niet meer nodig had, maar waar de mensen hem nodig hadden. Toch had hij het advies van de communicatiestrategie van de partij voor één keer niet in de wind geslagen, er was toch geld genoeg in de kas.

Maar Broekrode was ondertussen ook een multicultureel dorp 2.0 geworden. Het Italiaans restaurant La Piccola Volpe werd nu gerund door een Turkse man en vrouw waarvan niemand met zekerheid wist te vertellen of ze ook na de werkuren een koppel vormden. Een groot deel van de schoolgaande jeugd had hier haar eerste, weliswaar grotendeels zwart betaalde, stappen op de arbeidsmarkt gezet, de andere helft had er haar zakgeld opge maakt, vooral ’s woensdags, wanneer de pizza’s aan halve prijs de deur uit mochten. Maar ook nadat de oorspronkelijke uitbaters, Francisco en Maria, terug naar Umbrië vertrokken waren om er een bed & breakfast te

openen, had het gezellige restaurant zijn klanten weten te behouden, misschien omdat niet alleen de inkleding – kleine tafeltjes in een pastelkleurig decor dat de zomerse lichtheid van het Italiaanse leven moest oproepen – maar ook de muzak onveranderd waren gebleven. Nog steeds probeerden Domenico Modugno, Adriano Celentano, Nini Rosso en tutti quanti zowel prille als meer ervaren geliefden in een romantische stemming te brengen en de honger te scherpen. Alleen de aanstekelijke lach en het hyperkinetische handenspel van Francisco, een attractie op zich, waren verdwenen.

In de kebabzaak daarentegen stonden nu twee West-Vlaamse vrienden te blinken, Hans en Gert-Jan, in Broekrode al vrij snel en even voorspelbaar omgedoopt tot Gans en Hert-Jan, onverstaanbaar tout court, maar totaal onverstaanbaar als ze te veel gedronken hadden, wat meer dan eens gebeurde, zeker nadat ze het redelijk straffe streekbier Hopsaké Trippel ontdekt hadden.

In het pand waar tot een paar maanden geleden een Chinese familie The Peking Garden uitbaatte, zat nu een vestiging van Blokker, de enige van de grotere ketens die een plaatsje in het hart van het dorp hadden weten in te nemen. De andere bevonden zich bijna allemaal op een paar kleine bedrijventerreinen iets verderop buiten het centrum. De Chinezen zelf waren gebleven en hadden nu Het Spit in handen, de bekendste frituur van Broekrode-centrum. De overschakeling van ‘lijst’ naar ‘fieten’ was probleemloos verlopen, meer nog, de frieten waren zelfs lekkerder dan ze ooit geweest waren onder ‘de Grijze’, de laatste chef van Het Spit, die altijd in het vet spoopte om te controleren of dat wel heet genoeg was.

En in de nachtwinkel verkochten een stuk of wat Pakistanen, die al even moeilijk Nederlands spraken als Gans en Hert-Jan, veel te dure chips en chocolade aan nachtbrakers en aan alleenstaanden die er veel te laat achter waren gekomen dat ze geen comfortfood, dat hen doorheen een nieuwe, lange winteravond moest helpen, meer in huis hadden.

Broekrode was een dorp als een ander.

Op het Kerkplein, tegen een achtergrond van rode beuken en ratelpopulieren die de Zuid-Willemsvaart afzoomden, pronkte de trots van Broekrode, de laatgotische Willibrorduskerk, een driebeukige hallenkerk.

Wie door de hoofdingang de Willibrorduskerk binnenkwam, werd onmiddellijk geïmponeerd door de bakstenen gewelven en de prachtige gewelfschilderingen, die tot de mooiste in Vlaanderen behoorden. Pas tijdens de herstelwerkzaamheden bij de grote restauratie van 1975 werd duidelijk hoe

uniek en rijk en fraai deze fresco's waren. Originele rood-blauwe ribschilderingen, geelkleurige manchetschilderingen, engelen, duivels, angstaanjagende fabeldieren, de vier evangelisten, symbolische figuren, voorstellingen van Bijbelse taferelen en bucolische landschappen waren bloot komen te liggen. Sommige stamden nog uit de vroegste periode, andere werden in het begin van de 16^e eeuw gesitueerd. Men had uit de diversiteit van stijlen en kleurschakeringen kunnen afleiden dat hier minstens zes verschillende kunstenaars aan het werk moesten geweest zijn.

Maar niet alleen de typologie en dat rijk geschilderde universum van verbeelding vormden de verklaring voor het succes van de Willibrorduskerk. Een groot deel ervan lag ongetwijfeld bij de heilige zelf. Want de voorpraak van Willibrordus werd onder andere ingeroepen in gevallen van epilepsie en bij kinderziektes zoals kinkhoest. Dat maakte dat Broekrode al sinds de 18^e eeuw een soort mini-bedevaartsoord was geworden waar vertwijfelde moeders genezing kwam afsmecken voor hun zieke kroost. Vooral de eerste naoorlogse jaren waren topjaren geweest voor Willibrordus en tot voor een paar jaar werd er op het naamfeest van de heilige, op 7 november, nog altijd een kinderzegening gehouden, met achteraf wafels en chocolademelk. Maar ook in Broekrode had de secularisatie haar volgens de enen bevrijdende en volgens de anderen verwoestende optocht doorgezet en toen voor de laatste zegening slecht een oude juffrouw, bijgenaamd 'de seut', met zeven jengelende kleuters was komen opdagen, had pastoor Buyle de nutteloosheid van zijn poging om de traditie in ere te houden, ingezien, en de viering definitief afgeschaft. Desondanks had de reputatie van Willibrordus standgehouden en waren de gelovigen, zij het in mindere mate, blijven komen.

Muziek vulde nu de Willibrorduskerk. Broekrode nam afscheid van Guillaume Aerts, oud-schepen voor de KVP en ooit steunpilaar van het parochiale leven, totdat hij zijn vingers ferm had verbrand door er mee in de kas van de VZW Parochiehuis te hebben zitten graaien. Zijn gokzucht had hem hiertoe gedreven, het was niet zijn schuld geweest. Pancreaskanker had hem uiteindelijk geveld. Toch had Guido Mondelaers er bij pastoor Buyle op aangedrongen dat de pastoor zelf, om Aerts een gepast afscheid te verzekeren, een korte uitvaartdienst zou leiden – het moest zelfs geen eucharistieviering zijn – een verzoek waar pastoor Buyle met zichtbare tegenzin op was ingegaan.

Zoals gewoonlijk bespeelde André Martens ingetogen en toegewijd het eeuwenoude Niehofforgel. André genoot van het spelen omwille van het

spelen zelf, zelden omwille van het resultaat. Hij was een gezette man en het leek soms onbegrijpelijk hoe zijn worstvingers zo gracieus over het klavier konden dansen en de juiste toetsen konden aanslaan zonder dat ze elkaar hinderden. Maar dit orgel was dan ook zijn orgel, zijn speelgoed en sinds de restauratie klonk het voller en zuiverder dan ooit, misschien zelfs religieuzer, dacht André. Hier, op het oksaal, aan het orgel, verloor hij zichzelf gewillig in de flow die anderen pas schenen te vinden als ze tegen een bergwand opklommen of naar de zeebodem doken.

De laatste tonen van het ‘Erbarm dich mein, o Herre Gott’ van Johann Sebastian Bach bleven nog even hangen en zochten zich dan een weg naar buiten, waar ze ook de Broekrodenaren op en rond het Kerkplein wilden vertellen dat voor een berouwvol hart vergeving altijd mogelijk was. André liet zijn handen nog even op de toetsen rusten om de vervoering die hij tijdens het spelen gevoeld had niet al te bruusk af te breken. Hij opende langzaam zijn ogen. De kerk was zo goed als leeg. Slechts enkele familieleden en partijgenoten hadden Guillaume Aerts nog iets van hun tijd gegund. Zelfs zijn eigen kinderen waren niet komen opdagen, verbitterd als ze waren nadat ‘va’ eerst zijn eigen kapitaal, hun erfenis dus, en daarna dat van de parochie erdoor had gedraaid.

‘Verzamelt u geen schatten op aarde, waar ze door mot en worm vergaan en waar dieven inbreken om te stelen; maar verzamelt u schatten in de hemel, waar ze niet door mot of worm vergaan en waar dieven niet inbreken om te stelen. Waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn.’

André hoopte dat pastoor Buyle het vandaag niet te lang zou trekken.

‘Niemand kan twee heren dienen: hij zal de een haten en de ander liefhebben, ofwel de een aanhangen en de ander verachten. Gij kunt niet God dienen en de mammon. Daarom zeg Ik u: Weest niet bezorgd voor uw leven, wat ge zult eten of wat ge zult drinken, en ook niet voor uw lichaam, wat ge zult aantrekken. Is het leven niet méér dan het voedsel en het lichaam niet méér dan de kleding? Let eens op de vogels in de lucht: ze zaaien niet en maaien niet en verzamelen niet in schuren, maar uw hemelse Vader voedt ze. Zijt gij dan niet veel méér dan zij. Trouwens, wie van u is in staat met al zijn tobben aan zijn levensweg één el toe te voegen?’

André had met Sylvie afgesproken. Op de maandagen gaf hij geen les en Helga, zijn vrouw, was dan aan het werk in de bank. Naast de gestolen minuten in de bibliotheek waar Sylvie werkte, ergens tussen de rekken met SISO-codes 900-940 (Geschiedenis) en 950-990 (Land- en volkenkunde) in een zijlokaal waar bijna nooit iemand kwam, hadden ze alleen deze

voormiddagen, wanneer ook Sylvie vrij was. Het waren hun vaste ontmoetingsmomenten, tenzij, zoals nu, een vervelende Broekrodenaar post mortem roet in het eten kwam strooien.

‘Guillaume Aerts heeft de mammon in de ogen gekeken en hem in zijn hart toegelaten’, zei pastoor Buyle.

Ze zagen elkaar meestal in Villa Merode, een goedkoop maar niet al te smoezelig rendez-vousmotel, een half uurtje buiten het dorp, en slechts zelden bij Sylvie thuis – de buren, André, de buren! Het menu vermeldde altijd ‘weinig praten’ en ‘veel seks’, tenzij Sylvie haar regels had, dan was het omgekeerd, niet noodzakelijk de volgorde van beide onderdelen, dan wel de hoeveelheid ervan. ‘Wolf wil lamskoteletjes likken’, had hij haar nog getext, juist voor de dienst begon.

‘Guillaume heeft onze parochie bestolen.’

André zag zichzelf als een gelukkig mens. Geluk hing voor hem niet af van de plaats waar hij was, maar van waar hij was op die plaats, en naar dat credo trachtte hij te leven. Hij genoot volop van een leven in 3D, een leven van dromen, denken en doen, en dat leven was stevig verankerd in twee noodzakelijke maar tegelijkertijd ook onverwoestbare pijlers: zijn familie en de muziek. Zijn drie dochters en hun papegaai, zijn vrouw Helga, maar ook zijn huidige minnares Sylvie, die hij zonder daarover te moeten nadenken tot die familie rekende, allemaal waren ze de zonnen waarrond planeet André zich tevreden voortbewoog. Zelfs de moeilijke evenwichts-oefening tussen vrouw en bijzit, die soms een creatief gekonkel vereiste dat hem niet aangeboren was, deed geen afbreuk aan dat geluk. Helga of Sylvie, hij kon niet kiezen, hij wou niet kiezen, ze waren allebei het slachtoffer van zijn liefde voor hen. Soms ben ik gewoon jaloers op mezelf, placht hij boutadegewijs tegen zijn vrienden te zeggen.

‘Aerts was een getormenteerde ziel, zeker in zijn laatste levensjaren.’

Alleen Guido wist het fijne van al zijn romances, maar Guido was dan ook zijn maatje, zijn buddy. Ze hadden elkaar ontmoet toen ze een jaar of dertien waren. André was al een paar jaar lid van de katholieke jeugdvereniging van het dorp, niet van harte, dat niet, maar meer omdat het moest, omdat het paste in het beeld van de klassieke opleiding die zijn ouders voor hem in gedachten hadden. Op een zaterdag aan het begin van de zomervakantie was Guido komen opduiken. Zijn vader had werk gevonden in de conservenfabriek van Broekrode en dus was de familie Mondelaers, vader, moeder en de twee kinderen, naar daar verhuisd. Het gekke was dat Guido en André elkaar onmiddellijk aanvoelden, zoals alleen

jongens onder elkaar dat kunnen. Toch was die prille vriendschap niet vanzelfsprekend en werd ze ook niet aangemoedigd, al zeker niet door de ouders van André. Eeuwenoude klassentegenstellingen staken de kop op: de ouders van André waren rijk, die van Guido arm, André was dus kansrijk en Guido kansarm en het was misschien juist daarom dat Guido had leren vechten en André niet. Maar intellectueel gezien waren ze elkaars gelijken. Guido manifesteerde zich tijdens die vakantie al snel als het leiderstype, als iemand die de anderen ertoe kon overhalen om kattenkwaad uit te halen, maar ook altijd consequent de gevolgen daarvan op zich nam. Hoe ouder ze werden, hoe intenser hun vriendschap werd, omdat ze elkaar gingen kruisbestuiven, niet ondanks, maar dankzij hun vaak tegengestelde meningen. Hun woordenwisselingen die door buitenstaanders dikwijls misbegrepen werden, scherpten hun jonge geesten aan en maakten hen nog briljanter dan ze al waren... dachten ze. Waarover ze praatten? Over hoe ze de wereld konden verbeteren natuurlijk. Maar nog tijdens hun hogere studies, en ook daarna, waren Guido en André elkaar uit het oog verloren. André was lange tijd in het Leuvense blijven hangen, Guido was na een kort buitenlands avontuur leraar geworden in het college van Graai-gem en al eerder naar Broekrode teruggekeerd, waar hij al snel de stap naar de politiek had gezet, iets wat André zelf nooit had willen doen. André's idealisme was al snel bedolven geraakt onder de brokstukken van neergehaalde illusies en onder het puin van metershoge teleurstellingen. Maar dat betekende niet dat André de pijn van de machteloosheid niet begreep, de pijn van het verloren gevecht tegen de domheid, de pijn die Guido moest voelen als zijn goedbedoeldheid en toekomstgericht denken werden gezien als megalomane egotripperij, als zijn zelfbewustheid werd uitgelegd als zelfoverschatting, zijn grootsheid als arrogantie. Toch kon ook André nog bij momenten zo overtuigd zijn van zijn eigen politieke gelijk, vooral als hij met collega's discussieerde, dat hij beseftte dat de wereldverbeteraar in hem nog niet helemaal dood en begraven was.

Guido was een ijdel man en, ijdelheid der ijdelheden, Guido droeg een toupet, iets wat maar weinigen in Broekrode wisten, en zij die het wisten hielden er wijselijk hun mond over. Maar ook die ijdelheid had van Guido geen knappe man gemaakt. Niet dat hij afstotend lelijk was, maar dat lange hoofd met die vlezige kaken gaf hem dat roofdierachtige dat mensen bij een eerste kennismaking op een afstand hield. Vandaag zag hij er bovendien afgepeigerd uit, getrokken ook. Dubbele wallen bolden onder zijn ogen op en accentueerden dat onaantrekkelijke uiterlijk nog meer.